

DAPPER OF EGOÏSTISCH?

ASTRIDS MOEDER REGISSEERDE HAAR EIGEN LEVENSEINDE

Ann Bross (83) was nog gezond, stond midden in het leven en had een hechte familie om zich heen. Haar achterkleinkind zou binnen enkele weken geboren worden. Toch vond zij dat haar leven voltooid was. Zij nam het heft in eigen handen en besloot te stoppen met eten en drinken. Haar dochter Astrid van den Bulk (58) schreef een boek over de laatste tien dagen van Anns leven.

Astrid heeft op een vrijdagavond in 2015, zoals vaak, gezellig bij haar moeder Ann gegeten. “Tot maandag, mam!”, zei ik in de veronderstelling dat ik haar dan weer zou zien. Die avond merkte ik niets aan haar. Het was gewoon, zoals altijd.” De dag erna hoort Astrid van haar zus Karolien dat hun moeder een beetje ziek is en daardoor niet heeft gegeten en gedronken. Vervelend, maar alarmbellen gaan nog niet af. Als Astrid die zondagmiddag haar hoogzwangere dochter Francis helpt met het klaarmaken van de babykamer, belt Karolien opnieuw. “Ze vroeg of ik bij mijn moeder kon blijven, omdat ze écht niet meer wilde eten en drinken. Ik was geïrriteerd. Waarom juist nu dat gezeur? Maar volgens Karolien was het een serieuze zaak. Mijn moeder had verzocht dat ze dood wilde, waarop mijn zus bij wijze van grapje had geantwoord: ‘Gewoon stoppen met eten en drinken.’ Vervolgens had mijn moeder de daad bij het woord gevoegd en was ze daar inderdaad mee gestopt.”

EEN BEVLIEGING, DACHT IK EERST

Ook daar is Astrid aanvankelijk niet zo van onder de indruk. “Een bevlieging, dacht ik. Ik had eigenlijk een beetje de pest in, omdat ik druk bezig was met de babykamer. Toch ben ik naar haar toegegaan. Mijn moeder zat rustig een krantje te lezen en vertelde me dat ze zo genoten had van een concert van André Rieu op tv. Het rode draadje naar de hemel waarover hij sprak, was precies zoals zij het voelde. Zijn woorden sterkten haar in haar besluit om haar leven te beëindigen. Ik was met stomheid geslagen. ‘Hoe kunt u dat nu doen? U krijgt een achterkleinkind!’, riep ik. Maar ze was vastberaden: haar leven was voltooid. Iedereen was nu op zijn plek. Ze vond het goed zo. Ook wilde ze de aftakeling voor zijn. Ze was kerngezond en helder van geest, maar de gedachte om ooit met een luier aan in een verpleeghuis te belanden, was haar grootste nachtmerrie.”

‘Uiteindelijk hebben wij haar besluit gerespecteerd, uit onvoorwaardelijke liefde voor haar’

HEFTIGE EMOTIES

Anns besluit roept heftige emoties op. Zo op het eerste gezicht lijkt ze nog helemaal niet klaar om dood te gaan. “Mijn moeder was een leuk en hip mens. Een opvallende verschijning in onze woonplaats Berkel en Rodenrijs, omdat ze modieuze, kleurrijke outfits droeg. Mensen moesten vaak erg lachen om haar grapjes. Mijn zoon en dochter waren dol op hun oma. En niet voor niets: ze was een ontzettend lieve oma. Aanvankelijk waren we erg boos en verdrietig. Hoe kon ze er nu zomaar mee stoppen? Hartverscheurend vond ik het toen mijn zoon zich huilend tegen haar aandrukte. Toch hebben wij haar besluit uiteindelijk gerespecteerd. Uit onvoorwaardelijke liefde voor haar.” Astrid en haar zussen lichten de huisarts in over het besluit dat hun moeder had genomen. “We begrepen dat zij hier al veel langer mee bezig was. Ze had een euthanasieverklaring geregeld, droeg een penning om niet gereanimeerd te worden en was met haar hartpillen gestopt. Haar wens was voor de huisarts niet nieuw. Een spuitje mocht hij haar niet geven, maar hij heeft wel het hele proces waarin zij niet meer at en dronk, begeleid.”

WAT GING ER IN HAAR OM?

Dat was zwaar, herinnert Astrid zich. “Soms zag ik mijn moeder naar buiten kijken en vroeg me af wat ze dacht. Had ze er spijt van? Was ze bang? Maar ze zei niets en hield vol. Ze zat aan tafel terwijl wij biefstuk met gebakken uitjes aten, maar nam geen hap. Het was haar echt menens. De moeilijkste tijd kwam na drie dagen, toen ze erge dorst kreeg. Maar ze bleef volhouden dat ze dood wilde. We mochten haar niks te drinken geven, wat ons heel zwaar viel.” Na tien dagen sterft Ann. Astrid zit samen met haar zoon en dochter bij het bed. “Op haar gezicht verscheen een lach die ik kende uit mijn jeugd. In vijftig jaar had ik die niet gezien. Ze was nooit scheutig met complimenten, maar zo lachte ze als ik iets goeds had gedaan. Het gaf mij veel troost.”

BOEK ALS EERBETOON

Ook de gebeurtenissen ná haar dood heeft Ann geheel op eigen wijze geregeld. Ze stelt haar lichaam ter beschikking van de medische wetenschap, wil geen ‘poppenkast’, geen advertentie, geen kaarten. “Een gedenkplek hebben we daardoor niet. Vorig jaar besloot ik een boek over mijn moeder te schrijven. Als herinnering en eerbetoon aan haar. Ook wil ik er een taboe mee doorbreken. Het lijkt wel of je niet dood mag gaan. Ik had liever gehad dat mijn moeder een spuitje van een arts had kunnen krijgen. De weg die ze nu koos, was niet de gemakkelijkste. Ik heb mijn boek aan kamerlid Pia Dijkstra en minister Hugo de Jonge gestuurd, in de hoop dat zij het lezen. Het is mijn diepste wens dat zij iets aan de euthanasiewetgeving kunnen veranderen. Ik strijd ervoor dat dit ook in situaties zoals die van mijn moeder mogelijk wordt.” Astrids boek ‘En toch...’ maakt veel los. “De één vindt mijn moeder sterk en dapper, de ander ziet het als een daad van egoïsme. Het raakt mensen hoe dan ook.” Astrid mist haar moeder nog dagelijks. “Als ik mijn kleindochter van vier zie, denk ik: waarom ben je er niet, ma? Met kerst draag ik haar parelketting en ringen, zodat ze er toch bij is. ‘Dit is wat ze wilde’, zeggen we dan tegen elkaar en daar hebben we vrede mee. Of zoals mijn moeder zelf altijd zei: ‘Ik wil er niet bij zijn, maar wel bij horen.’” ■

DENKT U AAN ZELFDODING? ZOEK HULP!

Kijk op de website 113.nl of bel anoniem en vertrouwelijk met deskundige vrijwilligers op 0900-0113. 24/7 bereikbaar. Het kan helpen om uw gedachten te delen en uw gepieker even te onderbreken.

En Toch... Astrid van den Bulk
IN SAMENWERKING MET BIOGRAFIEBUREAU SCRIBENDA
VERKRIJGBAAR VIA BOEKENBENT.COM/SHOP
OF VIA A.VD.BULK@HOTMAIL.COM

REAGEREN OP DIT ARTIKEL?
REDACTIE @ MAXMAGAZINE.NL OF
POSTBUS 277 - 1200 AG HILVERSUM